

Före och efter: Nya perspektiv på vidarebosatta flyktingars integrationsprocess

Inte sedan andra världskriget har så många människor befunnit sig på flykt från sina hemländer som idag. Många av dem försöker ta sig till Europa och många, vilket har uppmärksammats i den senaste raden av fartygskatastrofer på Medelhavet, dör på vägen. Den svenska regeringen framhåller vidarebosättning som ett bra verktyg för att ”flera människor i behov av skydd på laglig väg kan ta sig till Europa” (Gemensamt uttalande om fartygskatastrofen i Medelhavet från utrikesminister Margot Wallström och justitie- och migrationsminister Morgan Johansson 2015). Även på EU-nivå har vidarebosättning under de senare åren vunnit mark och man har försökt utvidga antalet EU-länder som tar emot kvot-

flyktingar. Detta har till viss del lyckats men antalet vidarebosättningsplatser i Europa är fortfarande relativt lågt (jämfört med USA, Kanada, och Australien) och domineras av de nordiska länderna Sverige, Danmark och Finland som står för 75 % av EUs fasta kvotplatser (se Krasniqi & Suter 2015). En oro bland nya vidarebosättningsländer är bland annat att integrationen av denna grupp kommer bli långsam. En tidigare publikation från MIM ”Resettled and Included?” (2009) visar också att arbetsmarknadsintegrationen bland vidarebosatta till en början är långsammare än för andra grupper (tidigare asylsökande, och anhöriga till flyktingar) men att efter 15–20 år så har dessa skillnader till största del suddats ut.

VIDAREBOSÄTTNING är en av de tre hållbara lösningar FNs flyktingorgan UNHCR har identifierat för att skydda flyktingar. Vidarebosättning innebär att flyktingar väljs ut och förflyttas från den stat där de sökt skydd till en tredje stat som har gett dem permanent uppehållstillstånd.

En **VIDAREBOSATT FLYKTING** (eller kvotflykting) är en person som blivit uttagen inom Sveriges årliga kvot och blivit förflyttad till Sverige. Vidarebosatta flyktingar har inte sökt asyl i Sverige utan har redan uppehållstillstånd och en kommunplacering när de anländer i Sverige. Sverige har de senaste åren tagit emot mellan 1700 och 1900 vidarebosatta flyktingar per år.

Projektet ”Före och efter: Nya perspektiv på vidarebosatta flyktingars integrationsprocess” bidrar till ny kunskap om gruppen vidarebosatta och hur deras integration kan skilja sig från andra flyktinggrupper. Projektet är medfinansierat av den Europeiska Flyktingfonden och har bl.a. resulterat i antologin ”Resettled and Connected?”. Integrationen studeras utifrån ett brett perspektiv, med fokus inte bara på ekonomisk integration utan även på sociala och kulturella aspekter som har betydelse för en persons etablering i ett nytt land. Projektet har även fokuserat på förekomsten och betydelsen av sociala nätverk bland vidarebosatta grupper. Studien baseras framför allt på intervjuer med vidarebosatta flyktingar. Intervjuer har även gjorts med kommuntjänstemän, migrantorganisationer och olika experter. Studien har ett jämförande inslag där hälften av de cirka 60 intervjuerna gjordes med vidarebosatta burmeser (framför allt från gruppen Karen) och hälften med vidarebosatta somalier. Intervjuerna med burmeser utfördes både i Sverige och i Thailand. De somaliska intervjuerna gjordes i Sverige. Dessa två grupper har vidarebosatts i liknande antal mellan åren 2000 – 2012 och de valdes ut pga antagandet att deras sociala nätverk skulle skilja sig åt. Det har funnits invandring från Somalia även innan

Sverige vidarebosatte somalier. Så var inte fallet när det gäller burmeserna; i princip alla burmesiska flyktingar i Sverige har kommit genom vidarebosättning. Mer detaljer om de två fallstudierna och jämförelsen dem emellan finns i den tidigare nämnda antologin. Nedan presenteras några av de övergripande resultaten från studien och deras praktiska implikationer.

Resultat och policyimplikationer

Intervjuerna av vidarebosatta somalier och burmeser fokuserade på sociala nätverk och hur de har byggts upp under tiden man spenderat i flyktingläger, samt hur de har bibehållits efter man anlände till Sverige, bl.a. med hjälp av mobilitet. Kopplingarna mellan tiden innan vidarebosättningen och möjligheten till mobilitet lyfts fram av projektet. Studien har fokuserat på integrationsprocesserna hos vidarebosatta flyktingar men resultaten bör inte ses som specifika för denna grupp eftersom tidigare internationell integrationsforskning uppvisar liknande resultat när det gäller vikten av sociala nätverk för etableringen i ett nytt samhälle. Nedan presenteras tre slutsatser som framkommit i studien och som har direkt relevans för den svenska vidarebosättnings- och integrationsprocessen. Policyimplikationer lyfts fram i text-rutan efter varje slutsats.

SLUTSATS 1

Sociala nätverk fungerar överbryggande och binder samman olika grupper. Att detta är viktigt för integrationen har länge varit vedertaget. Däremot har sammankopplande nätverk, de som håller ihop en grupp, setts som mindre användbara för integrationen. Denna studie visar att även de sammankopplande sociala nätverken kan ha en positiv påverkan för integrationsprocessen genom att de:

- a. skapar trygghet och minskar känslor av isolering och vilshenhet. Internationell forskning visar att kontakt med människor med samma språk och/eller historia kan leda till ökat självförtroende och mentalt välmående. Detta i sin tur ökar möjligheten att lära sig språk och att navigera i det nya samhället.
- b. underlättar för de 'svagare' personerna i en grupp. Personer med mindre kapital - i form av språkkunskaper, kontakter, information, och utbildning - kan dra nytta av de 'starkare' nätverksmedlemmarnas kapital för att etablera sig i samhället.

SLUTSATS 2

Sociala nätverk som baseras på en känsla av samhörighet har stor betydelse för formandet av officiella föreningar däribland etniska organisationer. De sociala nätverken som existerar innan man kommer till Sverige eller utvecklas när man kommit till Sverige skapar möjligheter för att starta formella föreningar som kan ge praktiskt och känslomässigt stöd samt skapa länkar till andra grupper och till majoritetssamhället. Sociala nätverk som skapas och bibe-

I praktiken betyder det att vidarebosatta flyktingar bör få möjlighet att skapa och upprätthålla informella sociala nätverk både innan och efter vidarebosättningen. Det är angeläget att:

- flyktingläger organiseras på ett sätt som inte hindrar bildandet och bibehållandet av sociala nätverk. Detta innebär bl.a. att flyktingar även i läger bör åtnjuta rörelsefrihet, tillgång till utbildning och arbete samt självbestämmande.
- UNHCR i vidarebosättningsprocessen fortsätter att utveckla sitt arbete med att hålla familjer och andra sociala nätverk intakta.
- vidarebosatta placeras i samma kommun, alternativt i närliggande kommuner, med människor som de kan känna samhörighet med. Samhörighetskänslan kan komma av en gemensam historia, nationalitet, etnisk tillhörighet, språk eller religion.

hålls genom bl.a. etniska organisationer fyller en funktion i integrationsprocessen som de offentliga institutionerna inte kan.

De etniska organisationernas roll bör erkännas i större utsträckning. Deras potential kan tillvaratas genom att skapa en dialog mellan dessa organisationer och andra samhällsinstitutioner som arbetar med integration.

SLUTSATS 3

Flera flyktinggrupper, bland dem somalier och burmeser, har problem med att, enligt Migrationsverket terminologi, ”styrka sin identitet.” För att få uppehållstillstånd i Sverige räcker det med att man göra sin identitet ”sannolik.” Detta räcker dock ofta inte i kontakter med myndigheter och företag som kräver att identiteten är ”styrkt.” Att kunna uppvisa identitetsdokument som de svenska myndigheterna godkänner är betydelsefullt för integrationsprocessen i och med att de påverkar möjligheten till:

a. familjeåterförening som spelar en central roll i bibehållandet av sociala nätverk. Tidigare studier visar att familjeåterförening är oerhört viktigt för individens välmående och möjligheten att ta del av det nya landets introduktionsprogram etc. Om man enligt svenska myndigheter inte kan ”styrka sin identitet” så försvåras ens möjligheter att återförenas med sin familj. För att åtgärda detta har Migrationsverket infört DNA-tester för att bevisa släktskap. Detta fungerar dock bara för föräldrar och barn. Barnlösa par kan därmed inte ta del av den här åtgärden och kan inte återförenas med varandra om de inte kan ”styrka sin identitet.”

b. medborgarskap som underlättar resande och mobilitet. Ett av kraven för att få svenskt medborgarskap är att man har ”styrkt identitet.” Både burmeserna och somalierna har svårigheter att klara det kravet vilket i praktiken medför att de tidigast kan få svenskt medborgarskap efter åtta år istället för fyra år som för flyktingar med ”styrkt identitet.”

Främlingspasset som flyktingar kan få utfärdat tillåter resor men resultaten i denna studie pekar på att ett svenskt medborgarskap skapar gynnsammare förhållanden för mobilitet. Mobilitet i sin tur är väsentligt för att hålla ihop transnationella sociala nätverk.

c. validering av utbildning som kan underlätta inträde på arbetsmarknaden. En stor del av de vidarebotta somalierna och burmeserna har en låg formell utbildning vilket gör det svårt att komma in på den svenska arbetsmarknaden. De är i behov av insatser som tar till vara på deras informella erfarenheter istället för att fokusera på deras brist på officiell utbildning. Det är också viktigt att stötta de individer inom grupperna som har en högre formell utbildning. I vissa fall är det inte möjligt för dem att validera sin utbildning eftersom de inte har en ”styrkt identitet.” Detta försvårar inte bara deras individuella etablering på arbetsmarknaden utan även deras förmåga att hjälpa andra ’svagare medlemmar’ i deras sociala nätverk.

Det kan finnas anledning att se över de villkor man ställer på identitetshandlingar. Identitetskraven har stor betydelse för integrationsprocessen eftersom de påverkar möjligheterna att återförenas med sin familj, få medborgarskap, och validera sin utbildning.